

Türkmenistanyň Adalat ministrliği
tarapyndan 2012-nji ýylyň 6-njy
martynda 633 san bilen bellige
alyndy

Türkmenistanyň Maliýe ministriniň
2012-nji ýylyň 8-nji fewralyndaky
№ 12-Ö buýrugy bilen tassyklandy

**Täjirçilik kärhanalary üçin
maliýe habatlylygynyň milli standarty 1**

„MALIÝE HASABATLYLYGYNY BERMEK“

Mazmuny	Bölämleriň №
Umumy düzgünler.....	1-4
Kesgitlemeler.....	5-6
Maliýe hasabatlylygyny bermegiň maksady we kadalary.....	7-35
Maliýe ýagdaýy barada hasabat.....	36-54
Jemi peýda barada hasabat.....	55-68
Maýadaky üýtgemeler barada hasabat.....	69-73
Pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat.....	74
Maliýe hasabatlylygyna degişli bellikler.....	75-94
Aralyk maliýe hasabatlylygy.....	95-106
Güýje girýän senesi.....	107

UMUMY DÜZGÜNLER

1. Şu standartyň maksady kärhanalara:
wagt boýunça (birnäçe hasabat döwürleri boýunça);
şeýle hem beýleki kärhanalaryň maliýe hasabatlylygy bilen deňeşdirip
bolýan umumy maksatly maliýe hasabatlylygyny (mundan beýläk – maliýe
hasabatlylygy) we aralyk maliýe hasabatlylygyny bermek üçin esasy bellemekden
ybaratdyr.

2. Standart maliýe hasabatlylygyny düzmek we bermek boýunça şu umumy
kadalary belleýär:

onuň standartlara laýyk gelmegi boýunça maslahatlary;
maliýe hasabatlylygynyň gurluşy boýunça maslahatlary;
maliýe hasabatlylygynyň mazmunyna bildirilýän iň az talaplary;
aralyk maliýe hasabatlylygynyň mazmunyna bildirilýän iň az talaplary.

Hasaba alnyşyň aýry-aýry obýektleri ykrar etmek, olara baha bermek we
maglumatlary açmak baradaky meselelerine beýleki standartlarda seredilýär.

3. Şu standart:

maliýe hasabatlylygynyň milli standartlaryna laýyklykda düzülen we berlen
ähli umumy maksatly maliýe hasabatlylygyna;

aralyk maliýe hasabatlylygyna degişlilikde ulanylýar;
olaryň jebislendirilen ýa-da aýratyn maliýe hasabatlylygyny düzmelidigine ýa-da däldigine garamazdan, ähli kärhanalar üçin deň derejede hereket edýär.

4. Köp kärhanalar hasabatlaryň beýleki görnüşlerini hem berýärler, mysal üçin, hususan-da, ekologiýa ýagdaýynyň aýratyn ähmiýeti bolan pudaklarda, şeýle hem işgärlere peýdalanyjylaryň ähmiýetli topary hökmünde seredilýän wagtynda tebigaty goramak çäreleri barada, goşulan baha barada hasabatlar düzülýär. Maliýe hasabatlylygyndan daşary berilýän hasabatlar şu standartyň ulanylýan çygryna girmeyär.

KESGITLEMELER

5. Şu standartda adalgalar görkezilen manylarynda ulanylýar:

Umumy maksatly maliýe hasabatlylygy – bu özleriniň maglumatlara bolan anyk isleglerine laýyk gelýän hasabatlaryň berilmegini talap etmek mümkinçiligi bolmadyk peýdalanyjylaryň zerurlyklaryny kanagatlandyrmak üçin niýetlenen hasabatlylykdyr.

Aralyk maliýe hasabatlylygy – aralyk döwürde ýa-da maliýe hasabatlylygynyň doly toplumyny, ýa-da maliýe hasabatlylygynyň gysgaldylan toplumyny öz içine alýan maliýe hasabaty.

Aralyk döwür – dowamlylygy doly maliýe ýylyndan az bolan hasabat döwürüdür.

Iş ýüzünde mümkin bolmazlyk – kärhananyň talaby ulanmak üçin ähli akyly-başly tagallary edýändigine garamazdan ony barybir ulanyp bilmeýän halatynda, haýsydyr bir talaby ulanmak iş ýüzünde mümkin bolmaýar.

Möhümlik – eger maddalar bilelikde ýa-da aýratynlykda peýdalanyjylaryň maliýe hasabatlylygynyň esasynda kabul edilýän ykdysady çözümlerine täsir edip bilýän bolsa, onda olaryň galdyrylyp gidilmegi ýa-da ýoýulmagy möhüm bolup durýar. Möhümlik ugurdaş ýagdaýlar bilen baglylykda baha berilýän anyk galdyryp gitmeleriň ýa-da ýoýulmalaryň möçberine we häsiýetine baglydyr. Degişli maddanyň möçberi ýa-da häsiýeti, ýa-da olaryň ikisiniň utgaşmasy aýgytlaýjy ýagdaý bolup biler.

Bellikler – maliýe ýagdaýy barada hasabata, jemi peýda barada hasabata, maýadaky üýtgemeler barada hasabata we pul serişdeleriniň hereketi barada hasabata goşmaça berilýän maglumaty öz içine alýar. Belliklerde maliýe hasabatlylygynda açylan maddalaryň beýany ýa-da giňişleýin seljermesi, şeýle hem maliýe hasabatlylygynda ykrar edilmäge degişli bolmadyk maddalar barada maglumat getirilýär.

6. Anyk galdyrylyp gidilen maddalaryň ýa-da ýoýulmalaryň peýdalanyjylaryň ykdysady çözümdigine täsir edip biljekdigine we şeýlelikde, möhüm bolup biljekdigine baha bermek bu peýdalanyjylaryň anyk aýratynlyklarynyň öwrenilmegini talap edýär. Peýdalanyjylaryň hojalyk işi we buhgalterçilik hasaba alnyşy babatynda degerli bilimleri, şeýle hem maglumaty ýeterlik yhlasly öwrenmek maksady bardyr diýip hasap edilýär.

MALIÝE HASABATLYLYGyny BERMEGIÑ MAKSADY WE KADALARY

7. Maliýe hasabatlylygy - bu kärhananyň maliýe ýagdaýy we onuň işiniň maliýe netijeleri barada düzümleýin maglumaty bermekdir. Maliýe hasabatlylygynyň maksady kärhananyň maliýe ýagdaýy, onuň işiniň maliýe netijeleri we pul serişdeleriniň hereketi barada peýdalanyjylar tarapyndan ykdysady çözümler kabul edilende olaryň giň topary üçin peýdaly bolan maglumaty bermekden ybaratdyr. Şeýle hem maliýe hasabatlylygy ýolbaşçylygyň kärhananyň serişdelerini dolandyrmak boýunça işiniň netijelerini görkezýär.

8. Maliýe hasabatlylygynyň doly toplumu şulary öz içine alýar:

- a) maliýe ýagdaýy barada hasabat;
- b) jemi peýda barada hasabat;
- ç) maýadaky üýtgemeler barada hasabat;
- d) pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat;
- e) bellikler, olarda hasaba alyş syýasatynyň esasy ýörelgeleri gysgaça beýan edilýär, şeýle hem hasabatlylyga goşmaça düşündirişler berilýär.

9. Maliýe hasabatlylygy düzülende we berlende kärhananyň ýolbaşçylygy aşakda beýan edilýän umumy kadalara üns bermäge borçludyr:

- dogry görkezmek;
- standartlara laýyk gelmegi;
- kärhananyň işiniň üznüksizligi barada ýol bermeler;
- hasaplap ýazmak usuly;
- maglumatlary görkezmegiň yzygiderliligi;
- möhümlük we birleşdirmek;
- özara hasap etmek;
- deňeşdirilýän maglumat.

Dogry görkezmek

10. Maliýe hasabatlylygy kärhananyň maliýe ýagdaýyny, onuň işiniň maliýe netijelerini we pul serişdeleriniň hereketini dogry görkezmelidir. Dogry görkezmek hojalyk amallarynyň aktiwlere, borçnamalara, girdejelere we çykdajylara edýän täsirini "Konsepsiyada" emele getirilen kesgitlemelere we ykrar etme ölçeglerine laýyklykda dogruçyl beýan edilmegini talap edilýär.

11. Dogry görkezmegi şu aşakdaky şertlerde gazanyp bolar, ýagny kärhananyň:

a) "Hasaba alyş syýasaty, buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar" milli standartyna laýyklykda hasaba alyş syýasatyny saýlap alýan we geçirýän ýagdaýynda. Aýratyn madda babatynda ulanarlykly degişli standart ýok bolsa, "Hasaba alyş syýasaty, buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar" milli standartynda aýratyn madda hasabata goşulanda gollanylmaly maslahatlar berilýär;

b) maglumatlary, şol sanda hasaba alyş syýasaty baradaky maglumaty onuň ýerlikli, ygtybarly, deňeşdirerlikli we düşünmek üçin elýeterli bolar ýaly görnüşde

berýän ýagdaýynda;

ç) standartlaryň belli bir talaplarynyň berjaý edilmegi peýdalanyjylaryň anyk amalyň, wakanyň we şertleriň kärhananyň maliýe ýagdaýyna we onuň işiniň maliýe netijelerine edýän täsirine düşünmekleri üçin ýeterlik bolmadyk halatlarynda maglumatlaryň goşmaça açylmagyny üpjün edýän ýagdaýynda.

Standartlara laýyk gelmegi

12. Milli standartlara laýyklykda düzülen maliýe hasabatlylygy milli standartlara laýyk gelmelidir we şunuň ýaly laýyk gelýändigine takyk hem-de kesgitli görkezmäni öz içine almalydyr.

13. Hasaba alyş syýasatynyň maliýe hasabatlylygynyň milli standartlaryna laýyk gelmezliginiň öwezi ol baradaky maglumatlary açmak bilen hem, belliklerde we beýleki materiallarda goşmaça düşündirişleri bermek bilen hem dolunyp bilinmez.

14. Kärhananyň ýolbaşçylygynyň standartyň belli bir talaplary ýerine ýetirilende hasabatlylyk maliýe hasabatlylygynyň "Konsepsiýada" beýan edilen maksatlaryna çapraz gelýän derejede ýalňyşlyga getirýär diýip netijä gelýän, ýöne şunda degişli kadalaşdyryjy hukuk binýadynyň bu talapdan çekilmegini gadagan edýän aýratyn seýrek ýagdaýlarynda kärhana şu aşakdaky maglumatlary açmak ýoly bilen, talaplary berjaý etmegiň ýalňyşlyga getirýän hökmünde kabul edilýän jähitleriniň täsirini mümkin boldugyça azaltmalydyr:

a) degişli standartyň ady, talaplaryň häsiýeti we kärhananyň ýolbaşçylygynyň standartyň şu talap ýerine ýetirilende hasabatlylyk maliýe hasabatlylygynyň "Konsepsiýada" beýan edilen maksatlaryna çapraz gelýän derejede ýalňyşlyga getirýär diýip netijä gelmeginiň sebäpleri;

b) her bir hasabat döwri üçin her bir madda boýunça ýolbaşçylygyň pikirine görä dogry görkezmek üçin zerur bolan düzedişleri.

15. Standartyň talabynyň ýerine ýetirilmegi maliýe hasabatlylygynyň wezipesine çapraz gelýän derejede ýalňyşlyga getirip biljekdigine baha berlende, ýolbaşçylyk şu jähitlere seljerme geçirmelidir:

a) emele gelen anyk ýagdaýlarda maliýe hasabatlylygynyň maksatlaryna ýetip bolmazlygynyň sebäpleri;

b) kärhananyň hereket edýän ýagdaýlarynyň standartyň talaplaryny ýerine ýetirýän kärhanalaryň hereket edýän ýagdaýlaryndan tapawudy. Eger meňzeş ýagdaýlarda beýleki kärhanalar şu talaby berjaý edýän bolsalar, onda görkezilen talabyň berjaý edilmegi "Konsepsiýada" beýan edilen maksatlaryna çapraz gelýän derejede ýalňyşlyga getirmez diýen ýalana çykaryp bolýan ýol bermeler bardyr.

Işiň üznüksizligi barada ýol bermeler

16. Maliýe hasabatlylygy taýýarlanýan mahalynda ýolbaşçylyk kärhananyň öz işini dowam etdirmek ukybyna baha bermelidir. Maliýe hasabatlylygy işiň üznüksizligi baradaky ýol bermeleriň esasynda düzülmelidir, ýolbaşçylygyň kärhanany ýapmak ýa-da onuň söwda işini bes etmek maksadynyň bolmagy, ýa-da

hakykatdan anyk ugurlaryň ýokdugy sebäpli şunuň ýaly hereket etmäge mejbur bolýan halatlary muňa girmeýär. Eger ýolbaşçylykda baha bermegiň barşynda kärhananyň geljekde öz işini üznüksiz amala aşyrmak ukybyna düýpli şübhelenme döredip biljek wakalar ýa-da şertler barada düýpli näbellilik barada maglumat bar bolsa, onda bu näbellilik hasabatda açylyp görkezilmelidir. Eger maliýe hasabatlylygy işiň üznüksizligi barada ýol bermeleriň esasynda düzülmedik bolsa, onda bu ýagdaý maliýe hasabatlylygy taýýarlanan mahalynda peýdalanylan esas, şeýle hem kärhananyň işini üznüksiz dowam etdirmäge ukypsyz däl hasap edilýändiginiň sebäbi bilelikde hasabatda açylyp görkezilmelidir.

Hasaplap ýazmak ýörelgesiniň esasynda hasaba alyş

17. Goýulan wezipeleri ýerine ýetirmek üçin maliýe hasabatlylygy hasaplap ýazmak usuly boýunça düzülýär. Kärhana pul serişdeleriniň hereketi barada hasabatdan başga, maliýe hasabatlylygyny hasaplap ýazmak usulyny peýdalanmak bilen düzmelidir.

18. Hasaplap ýazmak usuly hasabatdaky maddalaryň, eger olar görkezilen bölekleri ykrar etmegiň "Konsepsiýada" emele getirilen kesgitlemelerine we ölçeglerine laýyk gelýän bolsa, aktiwler, borçnamalar, girdejiler we çykdajylar (maliýe hasabatlylygynyň bölekleri) hökmünde ykrar edilmegini göz önünde tutýar.

Maglumatlary görkezmegiň yzygiderliligi

19. Maliýe hasabatlylygynda obýektleri görkezmegiň we topara bölmegiň biçüwi bir hasaba alyş döwründen beýleki hasaba alyş döwrüne çenli yzygiderlilikde saklanmalydyr.

20. Kärhana maliýe hasabatlylygynda maglumatlary bermegiň yzygiderliligini şu ýagdaýlarda bozup biler:

a) "Hasaba alyş syýasaty, buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar" milli standartynda emele getirilen ölçegleri hasaba almak bilen, kärhananyň işiniň häsiýetiniň ýa-da onuň maliýe hasabatlylygyna seljermeleriň düýpli üýtgemeleri sebäpli maglumaty bermegiň ýa-da başga hili topara bölmegiň has kabul ederlikli bolýan ýagdaýynda;

b) haýsydyr bir standartyň maglumatlaryň görkezilişini üýtgetmegi talap edýän ýagdaýynda.

Möhümlük we maglumatlary toparlamak

21. Meňzeş maddalaryň her bir möhüm derejesi maliýe hasabatlylygynda aýratyn berilmelidir. Häsiýeti we wezipesi boýunça tapawutlanýan maddalar aýratynlykda görkezilmelidir, olaryň möhüm bolup durmaýan ýagdaýlary muňa girmeýär.

22. Maliýe hasabatlylygy ykdysady işiň köp sanly mysallaryny işlemegiň esasynda emele getirilýär, bu mysallar olaryň häsiýetine we bellenen maksadyna

laýyklykda derejeler boýunça topara birleşýärler. Hasabat maglumatlary toparlama we toparlara bölme işiniň jemleýji tapgyry gysga we toparlara bölünen maglumatlary bermek bolup durýar, olar şularyň maddalaryny emele getirýärler:

- a) maliýe ýagdaýy barada hasabatýň;
- b) jemi peýda barada hasabatýň;
- ç) maýadaky üýtgemeler barada hasabatýň;
- d) pul serişdeleriniň hereketi barada hasabatýň;
- e) ýa-da bellikdäki aýratyn maddalary.

23. Ýokarda görkezilen hasabatlarda aýratyn görkezmek üçin ýeterlik derejede möhüm bolup durmaýan islendik obýekt belliklerde aýratyn görkezmek üçin ýeterlik derejede möhüm bolup biler.

24. Eger madda möhüm bolup durmaýan bolsa, onda ony ýokarda görkezilen hasabatlaryň beýleki maddalary bilen birleşdirýärler ýa-da belliklerde görkezýärler. Eger maglumat möhüm bolup durmaýan bolsa, onda degişli standartyň maglumaty açmak boýunça talabyny ýerine ýetirmegiň hökmanylyk häsiýeti ýokdur.

Hasabatlylygyň maddalarynyň özara hasap edilmegi

25. Aktiwler we borçnamalar, şeýle hem girdejiler we çykdaýylar, eger haýsydyr bir standarta laýyklykda talap edilmeýän ýa-da rugsat berilmeýän bolsa, özara hasaplaşyga (jemlenip görkezilmäge) degişli däldir.

26. Käbir ýagdaýlarda amallaryň netijeleri şol bir amallaryň netijesinde ýüze çykýan girdejileriň we degişli çykdaýylaryň ählisini özara hasap etmek ýoly bilen görkezilýär, sebäbi, şunuň ýaly amallaryň netijeleriniň berilmegi degişli amalyň ýa-da wakanyň düýp mazmunyny görkezýär. Mysal üçin, "Düşewünt" milli standarty düşewündiň kesgitlemesini berýär we kärhana tarapyndan berilýän ýeňillikleri pul möçberini aýyrmak bilen, oňa alnan ýa-da garaşylýan hak-heşdegiň adalatly gymmaty boýunça baha berilmegini talap edýär. Esasy iş bilen baglanyşykly bolan, ýöne düşewünt getirmeýän amallar hem bolýar. Şunuň ýaly amallaryň netijeleri bir amala degişli bolan çykdaýylary we girdejileri özara hasap etmek ýoly bilen görkezilýär. Mysal üçin:

a) uzak möhletli aktiwleriň, şol sanda maýa goýumlarynyň we amallar aktiwleriniň çykyp gitmeginden alynýan peýda ýa-da ýitgi hasabatlarda aktiwiniň çykyp gitmeginden alnan pul möçberinden aktiwiniň balans gymmatyny we ony ýerlemek boýunça degişli çykdaýylary aýyrmak ýoly bilen görkezilýär;

b) "Baha berilýän gorlar" MHMS-na laýyklykda ykrar edilýän we şertnamalaýyn ylalaşygyň (mysal üçin, üpjün edijiniň kepillendiriş borçnamalary baradaky ylalaşyk) şertlerine laýyklykda üçünji tarap tarapyndan öwezi dolunýan baha beriş borçnamasy bilen baglanyşykly harajatlar alnan öwezlik tölegi bilen jemlenen görnüşde görkezilýär;

ç) mundan başga-da, meňzeş amallaryň topary boýunça ýüze çykýan peýdalar (we ýitgiler), mysal üçin, pullaryň hümmet tapawutlary boýunça peýdalar (we ýitgiler) ýa-da ýerlemek üçin niýetlenen maliýe gurallaryna gaýtadan baha bermekden alnan peýdalar (we ýitgiler) jemlenen görnüşde görkezilýär.

Şeýle-de bolsa, eger şunuň ýaly peýdalar we ýitgiler möhüm bolup durýan bolsa, onda olary giňişleýin görkezmek gerekdir.

Deňeşdirilýän maglumat

27. Standartyň başgaça ýagdaýa ýol berýän ýa-da talap edýän ýagdaýlaryndan başga halatlarda, maliýe hasabatlylygynda görkezilen ähli görkezijiler boýunça geçen döwrüň deňeşdirilýän maglumatlary getirilmelidir. Onuň häzirkiki döwrüň maliýe hasabatlylygyna düşünmek üçin ähmiýeti bolan ýerinde deňeşdirilýän maglumat beýan edilýän bölege hem goşulmalydyr.

28. Käbir ýagdaýlarda geçen döwrüň (döwürleriň) maliýe hasabatlylygynda görkezilen beýan edilýän maglumat häzirkiki döwürde-de ähmiýetini saklaýar. Peýdalanyjylar üçin öňki hasabat senesindäki ýagdaýa görä näbelliligiň bolandygyny we bu näbelliligi çözmek üçin geçen döwrüň dowamynda görülen çäreler barada maglumat bilmek möhümdir.

29. Eger maliýe hasabatlylygynda amallaryň görkezilişi ýa-da topara bölünişi üýtgän bolsa, deňeşdirilýän pul möçberleri hem hökmany suratda gaýtadan topara bölünmelidir, gaýtadan topara bölmegiň iş ýüzünde mümkin däl ýadaýlary muňa girmeýär. Deňeşdirilýän pul möçberleri gaýtadan topara bölünende kärhana şu maglumatlary açyp görkezmelidir:

- a) topara bölmegiň üýtgemegine häsiýetini;
- b) gaýtadan topara bölünen her bir maddanyň ýa-da maddalaryň her bir derejesiniň pul möçberini;
- ç) topara bölmegiň üýtgemeginiň sebäplerini.

30. Eger-de deňeşdirilýän pul möçberlerini gaýtadan topara bölmek iş ýüzünde mümkin däl bolsa, kärhana şu maglumatlary açyp görkezmelidir:

- a) degişli pul möçberlerini gaýtadan topara bölünmändiginiň sebäplerini;
- b) degişli pul möçberleriniň gaýtadan topara bölünen ýagdaýynda geçirilip bilinjek düzedişleriň häsiýetini.

31. Kärhana tarapyndan özüniň hasaba alyş syýasaty üýtgedilende ýa-da ýalňyşlyklar düzedilende deňeşdirilän maglumatlara düzedişler "Hasaba alyş syýasaty, buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar" milli standartynda bellendir.

Maliýe hasabatlylygynyň belgilenişi

32. Maliýe hasabatlylygy takyk belgilenmelidir we çap edilen şol bir resminamanyň içindäki beýleki maglumatlardan tapawutlandyrylmalydyr. Peýdalanyjylara standartlaryň talaplaryna laýyk gelýän maglumatlar bilen, olarda görkezilen talaplaryň nazara alynmadyk maglumatlaryny tapawutlandyrmaga mümkinçilik berilmelidir.

33. Maliýe hasabatlylygynyň her bir bölegi takyk belgilenmelidir. Mundan başga-da, berlen maglumata degişli derejede düşünilmegi üçin, şu maglumatlar aýdyň görkezilmelidir (we zerur bolan ýagdaýynda gaýtalanmalydyr):

- a) hasabat berýän, maliýe hasabatlylygyny düzen kärhananyň ady, şeýle hem

geçen hasabat döwründen bári bolup geçen ähli üýtgemeler;

b) maliýe hasabatlylygynyň aýratyn bir kärhanany ýa-da topary gurşap alýandygy baradaky görkezme;

ç) maliýe hasabatlylygynyň şu düzüm bölegi üçin haýsynyň kabul ederlikdigine baglylykda, maliýe hasabatlylygynyň öz içine alýan hasabat senesi ýa-da döwri;

d) hasabatynyň berilýän puly;

e) maliýe hasabatlylygynyň görkezijileriniň tegeleklenme derejesi. Maliýe hasabatlylygynda sanlar görkezilende takyklyk derejesi.

Hasabat döwri

34. Maliýe hasabatlylygy her ýylda 1-nji ýanwardan 31-nji dekabır boýunça maliýe ýyly üçin berilýär.

35. Aralyk maliýe hasabatlylygy her çäryekde ýa-da ýarym ýylda ösýän jem bilen berilýär.

MALIÝE ÝAGDAÝY BARADA HASABAT

36. Maliýe ýagdaýy barada hasabatda görkezilýän obýektler gysga möhletli we uzak möhletli aktiwler, gysga möhletli we uzak möhletli borçnamalar hökmünde toparlara bölünmelidir.

37. Aktiwler we borçnamalar topara bölünende şol bir adaty amal tapgyry peýdalanýlar. Amal tapgyry – bu aktiwiniň gaýtadan işlemek üçin satyn alnan wagty bilen, olaryň pul serişdelerine ýa-da olaryň ekwiwalenetine öwrülen döwrüniň arasyndaky wagıt aralygydyr. Eger adaty amal tapgyryny takyk tapawutlandyryp bolmasa, onda ol on iki aýa deň hasap edilýär.

38. Eger-de aktiw aşakda getirilýän ölçegleriň islendik birini kanagatlandyryýan bolsa, ol gysga möhletli hökmünde topara bölünýär:

a) kärhananyň amal tapgyrynyň adaty şertlerinde ýerlemek ýa-da sarp etmek üçin niýetlenen bolsa;

b) ol esasan, ýerlemek maksatlary üçin niýetlenen bolsa;

ç) ony hasabat senesinden soň on iki aýyň dowamynda ýerlemek göz önünde tutulýan bolsa;

d) ol pul serişdelerinden ýa-da pul serişdeleriniň ekwiwalentlerinden ybarat bolsa ("Pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat" MHMS-da bellenilişi ýaly), ony çalyşmagyň ýa-da azyndan hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda haýsydyr bir borçnamany üzmek üçin peýdalanmagyň gadagan edilen ýagdaýlary muňa girmeýär.

Galan ähli aktiwler uzak möhletli aktiwler hökmünde topara bölünmelidir.

39. Gysga möhletli aktiwler, olary hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda ýerlemek göz önünde tutulmaýan hem bolsa, adaty amal tapgyrynyň çäklerinde sarp edilýän ýa-da ýerlenýän aktiwleri (ätiýaçlyklar we debitor bergisi ýaly aktiwler) öz içine alýar. Şeýle hem, gysga möhletli aktiwler esasan söwda maksatlary üçin niýetlenen aktiwleri (bu topara degişli maliýe aktiwleri "Maliýe

gurallary" MHMS-na laýyklykda söwda üçin niýetlenen hökmünde topara bölünýär) we uzak möhletli aktiwleriň gysga möhletli düzüjilerini öz içine alýar.

40. Borçnamalar, eger olar aşakda getirilýän ölçegleriň islendik birini kanagatlandyryan bolsa, gysga möhletli hökmünde topara bölünmelidir:

a) ony kärhananyň adaty amal tapgyrynyň çäklerinde üzmek göz önünde tutulýan bolsa;

b) ol esasan, ýerlemek maksatlary üçin niýetlenen bolsa;

ç) ol hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda üzülmäge degişli bolsa;

d) azyndan hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda kärhananyň degişli borçnamanyň üzülmegini soňa süýşürmäge gürrüňsiz hukugy ýok bolsa.

Galan ähli borçnamalar hökmany suratda uzak möhletli borçnamalar hökmünde topara bölünmelidir.

41. Söwda kreditor bergisi ýaly käbir gysga möhletli borçnamalar we zähmete hak tölemek boýunça käbir çykdaýjylary hasaplap ýazmalar we amallar harajatlary kärhananyň adaty amal sikliniň dowamynda peýdalanylýan dolanyşyk maýasynyň bir bölegini emele getirýärler. Şunuň ýaly amallar maddalary, eger olar hasabat senesinden soňky on iki aýdan ir bolmadyk wagtda üzülmäge degişli bolsa hem, gysga möhletli borçnamalar hökmünde topara bölünýär.

42. Beýleki gysga möhletli borçnamalar adaty amal sikliniň dowamynda üzülmeýär, emma, hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda üzülmäge degişlidir ýa-da esasan, söwda maksatlary üçin niýetlenendir. Söwda üçin niýetlenen hökmünde topara bölünen maliýe borçnamalary, bank owerdraftlary, şeýle hem uzak möhletli maliýe borçnamalarynyň gündelik bölegi, tölemek üçin diwidendler, peýdadan alynýan salgyt we beýleki söwda däl kreditor bergiler muňa mysal bolup biler. Uzak möhletli maliýeleşdirmegi üpjün edýän (ýagny, kärhananyň adaty amal tapgyrynyň dowamynda peýdalanylýan dolanyşyk maýasynyň bir bölegini emele getirmeyän) we hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda üzülmäge degişli bolmadyk maliýe borçnamalary uzak möhletli borçnamalar bolup durýarlar.

43. Aşakdaky şertleriň ýerine ýetýändigine garamazdan iki aýyň dowamynda üzülmäge degişli maliýe borçnamalaryny gysga möhletli borçnamalar hökmünde topara bölýärler, eger-de olaryň:

a) ilkibaşky üzülmeli möhleti on iki aýdan köp bolan ýagdaýynda; we

b) hasabat senesinden soň we maliýe hasabatlylygy tassyklanmazyndan ön gaýtadan maliýeleşdirmek ýa-da uzak möhletlilik esasynda tölegleriň wagt tertibini üýtgetmek barada ylalaşyk baglaşylan halatynda.

44. Eger kärhana bar bolan karz ulgamynyň çäklerinde haýsydyr bir borçnamany öz garaýşyna görä gaýtadan maliýeleşdirmegi ýa-da azyndan hasabat senesinden soňky on iki aýa deň bolan möhlete uzaltmagy göz önünde tutýan we onuň şu mümkinçiligi bar bolsa, onda ol bu borçnamany uzak möhletli borçnama hökmünde topara bölýär, eger tersine bolan ýagdaýynda bu borçnama has gysga möhletde üzülmeli bolardy. Şeýle-de bolsa, eger kärhana öz garaýşyna görä borçnamany gaýtadan maliýeleşdirip ýa-da uzaldyp bilmese (mysal üçin, gaýtadan maliýeleşdirmek barada ylalaşygyň ýokdugy sebäpli), gaýtadan maliýeleşdirmegini

bolup biljek mümkinçiligine üns berilmeyär we borçnama gysga möhletli hökmünde topara bölünýär.

45. Şeýle-de bolsa, eger karzdaryň hasabat senesindäki ýagdaýa görä, hasabat senesinden soňky on iki aýdan ir bolmadyk wagtda tamamlanýan soňa süýşürme döwrüni (şol döwrüň dowamynda kärhana bozulmalary düzedip biler we karzdar şol wagtyň içinde haýal etmän üzmegi talap edip biler) bermäge ylalaşan ýagdaýynda, borçnama uzak möhletli hökmünde topara bölünýär.

46. Eger kärhana hasabat senesindäki ýagdaýa görä ýa-da has irräk döwürde uzak möhletli karz ylalaşygynyň haýsydyr bir şertini bozýan bolsa, şonuň netijesinde hem borçnama talap edilişine görä üzülmeli bolsa, onda bu borçnama, karzdaryň hasabat senesinden soň we maliýe hasabatlylygy tassyklanmazyndan öň ýol berlen düzgün bozmanyň esasynda tölegi talap etmezlige ylalaşylan halatynda hem gysga möhletli borçnama hökmünde topara bölünýär. Borçnama hasabat senesindäki ýaşdaýa görä kärhanada ony üzmegini azyndan hasabat senesinden soňky on iki aýa deň bolan möhlete soňa süýşürmäge gürrüňsiz hukugynyň ýokdugy sebäpli gysga möhletli hökmünde topara bölünýär.

47. Kärhana gaýra goýlan salgyt aktiwlerini (borçnamalaryny) gysga möhletli aktiwler (borçnamalar) hökmünde topara bölmeli däldir. Gaýra goýlan salgyt aktiwleri we gaýra goýlan salgyt borçnamalary uzak möhletli aktiwler we we uzak möhletli borçnamalar hökmünde topara bölünýär.

48. Şu standart maddalaryň görkezilmeli tertibini ýa-da biçüwüni düzgünleşdirmeyär-de, diňe öz häsiýeti ýa-da wezipesi boýunça olaryň gönüden-göni maliýe ýagdaýy barada hasabatda aýratyn görkezilmegi üçin ýeterlik bolan derejede biri-birinden tapawutlanýan maddalaryň sanawyny kesgitleýär.

49. Meselem, maliýe ýagdaýy barada hasabatnyň düzüminde şu maddalar görkezilmelidir:

- a) esasy serişdeler;
- b) maýa goýum emlägi;
- ç) maddy däl aktiwler;
- d) maliýe aktiwleri (e), g) we h) bölümçelerinde görkezilen pul möçberinden başga);
- e) paýçy bolup gatnaşma usuly boýunça hasaba alynýan maýa goýumlary;
- ä) biologik aktiwler;
- f) ätiýaçlyklar;
- g) söwda we beýleki debitor algylary;
- h) pul serişdeleri we pul serişdeleriniň ekwiwalentleri;
- i) söwda we beýleki kreditor bergileri;
- j) baha berilýän gorlar;
- ž) maliýe borçnamalary (i) we j) bölümçelerinde görkezilen pul möçberlerinden başga);
- k) "Peýdadan alynýan salgytlar" MHMS-da kesgitlenen manysynda gündelik salgyt boýunça borçnamalar we aktiwler;
- l) "Peýdadan alynýan salgytlar" MHMS-da kesgitlenen manysynda gaýra goýlan salgyt borçnamalary we gaýra goýlan salgyt aktiwleri;
- m) öz maýasynyň düzüminde (jebislendirilen hasabatlylykda) görkezilen,

azlygyň paýy;

n) çykarylan maýa we düýp kärhananyň öz maýasynyň eýelerine degişli maýa gorlary;

ň) ýerlemek üçin niýetlenen hökmünde topara bölünen aktiwleriň we çykyp gidýän topara goşulan, "Ýerlemek üçin niýetlenen uzak möhletli aktiwler" MHMS standartyna laýyklykda ýerlemek üçin niýetlenen hökmünde topara bölünen aktiwleriň jemi pul möçberi;

o) çykyp gidýän topara goşulan, "Ýerlemek üçin niýetlenen uzak möhletli aktiwler" MHMS-na laýyklykda ýerlemek üçin niýetlenen hökmünde topara bölünen borçnamalar.

50. Goşmaça maddalar, bölümler we aralyk görkezijiler, olary bermegiň kärhananyň maliýe ýagdaýyny gowy görkezmäge mümkinçilik berýän ýagdaýynda maliýe ýagdaýy barada hasabatnyň düzümine gönüden-göni girizilýär.

51. Goşmaça maddalary aýratynlykda görkezmegiň gerekdigi baradaky hünärli garaýyşlar şu ýagdaýlara baha bermäge esaslanýar:

a) aktiwleriň häsiýeti we likwidliligi;

b) kärhananyň çäklerinde aktiwleriň wezipesi;

ç) borçnamalaryň pul möçberi, häsiýeti we üzülmeli möhletleri.

52. Kärhana gönüden-göni belliklerde kärhananyň işine laýyk gelýän topara bölmegi peýdalanmak bilen, görkezilen maddalaryň has doly bölünüşini getirmelidir. Maglumatlary bermekde jikme-jiklik derejesi standartyň talaplary, şeýle hem degişli obýektleriň ululygy, häsiýeti we bellenen maksady bilen kesgitlenilýär.

53. Kärhana maliýe ýagdaýy barada hasabatda ýa-da belliklerde şu maglumatlary açyp görkezmelidir:

a) paýdarlar maýasynyň her bir derejesi üçin:

çykarylmaga rugsat edilen paýnamalaryň sanyny;

çykarylan we doly tölenen paýnamalaryň, şeýle hem çykarylan we doly tölenmedik paýnamalaryň sanyny;

paýnamanyň nominal gymmatyny ýa-da paýnamanyň nominal gymmatynyň ýokdugy baradaky maglumaty;

döwrüň başynda we ahyrynda dolanyşykda bolýan paýnamalaryň sanynyň deňeşdirmesini;

degişli dereje bilen baglanyşykly hukuklary, artyk hukuklary we çäklendirmeleri, şol sanda diwidendleriň paýlanyşy we tölenişi babatyndaky çäklendirmeleri;

kärhananyň özi ýa-da onuň golçur ýa-da assosirlenen kärhanalary tarapyndan saklanylýan paýnamalary;

şertlerini we pul möçberini goşmak bilen, opsiýon ýa-da satuw şertnamalary boýunça çykarmak üçin ätiýaçlykda goýlan paýnamalary;

b) öz maýasynyň çäklerinde her bir ätiýaçlyk gorunyň häsiýetiniň we maksadynyň beýany.

54. Paýdarlar maýasy bolmadyk kärhana, mysal üçin şereket, hasabat döwrüniň dowamynda bolup geçen üýtgemeleri görkezmek bilen, maýanyň her bir topary boýunça ýokarda getirilene meňzeş maglumatlary, şeýle hem maýanyň her

bir toparý boýunça hukuklary, artyk hukuklary we çäklendirmeleri açmaga borçlydyr.

JEMI PEÝDA BARADA HASABAT

55. Kärhana peýdanyň ýa-da ýitginiň böleklerini we beýleki jemi peýdanyň böleklerini görkezýän, şol döwürde jemi peýda barada ýeke-täk hasabatda ykrar edilen girdejileriň we çykdaýjalaryň ähli maddalaryny görkezmäge borçlydyr.

56. Jemi peýda barada hasabat azyndan gönümel maddalary öz içine almalydyr, bu maddalar şol döwürdäki şu pul möçberlerini görkezýär:

düşewünt;

maliýeleşdirmek boýunça çykdaýjalar;

kärhananyň paýçy bolup gatnaşma boýunça hasaba alyş usulyna laýyklykda hasaba alnan, assosirlenen kärhanalaryň we bilelikdäki kärhanalaryň peýdasyndaky ýa-da ýitgilerindäki paýy;

peýdadan alynýan salgyt boýunça çykdaýjalar;

ýerlemek üçin harajatlary aýyrmak bilen, adalatly gymmat boýunça baha bermegiň netijeleri boýunça ykrar edilen, salgyt salnandan soňky peýdany ýa-da ýitgileri öz içine alýan ýeke-täk pul möçberi;

peýda ýa-da ýitgi;

öz häsiýeti boýunça topara bölünen, beýleki jemi peýdanyň her bir bölegi;

paýçy bolup gatnaşma boýunça hasaba alyş usulyna laýyklykda hasaba alnan, beýleki jemi peýdada assosirlenen kärhanalaryň we bilelikdäki kärhanalaryň paýy; we

jemlenen jemi peýda.

57. Jebislendirilen maliýe hasabatlylygynda kärhana jemi peýda barada hasabatda hökmany suratda şu maddalary açyp görkezmelidir:

a) şol döwürde gatnaşmagyň gözegçilik edilmeyän paýyna we düýp kärhananyň eýelerine degişli peýda ýa-da ýitgi;

b) şol döwürde gatnaşmagyň gözegçilik edilmeyän paýyna we düýp kärhananyň eýelerine degişli jemlenen jemi girdeji.

58. Kärhana, şunuň ýaly görkezmegiň kärhananyň işiniň maliýe netijelerine düşünmek üçin ähmiýetli bolan ýagdaýynda jemi peýda barada hasabatda goşmaça gönümel maddalary, bölümleriň atларыny we aralyk pul möçberlerini hökmany suratda açyp görkezmelidir. Şunda möhümligi goşmak bilen, ýagdaýlar, şeýle hem degişli girdeji we çykdaýjy maddalarynyň häsiýeti we maksady hasaba alynmalydyr.

59. Kärhana, eger maliýe hasabatlylygynyň haýsydyr bir milli standartynda başgaça talap edilmeyän we rugsat edilmeyän bolsa, şol döwürde ykrar edilen ähli girdeji we çykdaýjy maddalaryny hökmany suratda peýdada we ýitgide ykrar etmelidir. Kärhananyň haýsydyr bir girdeji we çykdaýjy maddalaryny jemi peýda barada hasabatda adatdan daşary madda hökmünde görkezmäge haky ýokdur.

60. Kärhana gaýtadan topara bölmek boýunça düzedişleri hem goşmak bilen, beýleki jemlenen girdejiniň her bir bölegi babatynda peýdadan alynýan salgydyň ululygyny ýa-ha jemi peýda barada hasabatda, ýa-da belliklerde hökmany

suratda açyp görkezmelidir. Gaýtadan topara bölmek boýunça düzedişler beýleki jemlenen girdejiniň degişli böleginiň düzümünde şu pul möçberiniň peýda ýa-da ýitgä geçirilýän döwründe görkezilýär. Mysal üçin, ýerlemek üçin bar bolan maliýe aktiwleri çykyp gidende alnan peýda şol döwrüň jemi peýdasynyň ýa-da ýitgisiniň düzümünde görkezilýär. Bu pul möçberleri beýleki jemi peýdada şu döwürde we geçen döwürde alynmadyk peýda hökmünde ykrar edilip bilner. Bu alynmadyk peýdalar, olaryň jemlenen jemi peýda gaýtadan goşulmagyndan gaça durmak üçin, alnan peýdanyň peýda ýa-da ýitgä geçirilen döwründe beýleki jemi peýdanyň düzüminden aýrylmaga degişlidir.

61. "Esasy serişdeler" milli standartyna ýa-da "Maddy däl aktiwler" milli standartyna laýyklykda ykrar edilýän, gaýtadan baha bermekden alnan ösüşdäki üýtgemelerde gaýtadan topara bölmek boýunça düzedişlere zerurlyk ýüze çykmaýar. Bu bölekler beýleki jemi peýdada ykrar edilýär we soňky döwürlerde peýda ýa-da ýitgä geçirilmeýär.

62. Gaýtadan baha bermekden alnan ösüşdäki üýtgemeler aktiwň peýdalanyşyna görä ýa-da ol hasapdan öçürilende soňky döwürlerde paýlanmadyk peýda geçirilip bilner. Eger-de girdeji we çykdaýy maddalary möhüm bolup durýan bolsa, kärhana olaryň häsiýetini we ululygyny aýratynlykda açyp görkezmelidir. Girdeji we çykdaýy maddalarynyň aýratynlykda açylyp görkezilýän ýagdaýlary şulary öz içine alýar:

a) ätiýaçlyklaryň gymmatyny mümkin bolan ýerlemegiň arassa gymmatynyň ululygyna çenli ýa-da esasy serişdeleriň öwezi dolunýan pul möçberine çenli hasapdan öçürmek, şeýle hem şunuň ýaly hasapdan öçürmegiň yzyna gaýtarylmagy;

b) islendik baha berilýän gorlary rewersirmek;

ç) esasy serişdeleriň obýektleriniň çykyp gitmegi;

d) maýa goýumlarynyň çykyp gitmegi.

63. Kärhana maglumatlar nähili görkezilende ygtybarly boljakdygyna we has ähmiýetli maglumaty berjekdigine baglylykda, çykdaýylaryň häsiýetine ýa-da olaryň kärhananyň içinde bellenen maksadyna esaslanýan topara bölünişi peýdalanmak bilen, peýdada ýa-da ýitgide ykrar edilen çykdaýylara geçirilen seljermäni bermäge borçlydyr.

"Çykdaýylaryň häsiýeti boýunça" usuly

64. Çykdaýylar jemi peýda barada hasabatda olaryň häsiýetine (mysal üçin, ulanyş tutumy, materiallary satyn almak, ulag çykdaýylary, işgärlere tölenýän hak-heşdekler we mahabat üçin çykdaýylar) laýyklykda birleşýärler we olaryň kärhananyň içinde bellenen dürli maksatlaryna laýyklykda gaýtadan paýlanýarlar. Bu usuly ulanmak aňsat bolup biler, sebäbi çykdaýylary wezipeleýin topara bölüşe laýyklykda paýlamak talap edilmeýär. Çykdaýylaryň häsiýeti boýunça usulyň kömegi bilen topara bölmegiň mysaly:

Düşewünt		X
Beýleki girdeji		X
Taýýar önümiň ätiýaçlyklaryndaky we tamamlanmadyk önümçilikdäki üýtgemeler		
Peýdalanylýan çig mal we sarp edilýän materiallar	X	
Işgärlere hak-heşdek tölemek üçin çykdajylar	X	
Ulanýş tutumlarynyň çykdajylary	X	
Beýleki çykdajylar	X	
Jemi çykdajylar		(X)
Peýdadan alynýan salgyt tölenmezden öňki peýda		X

"Çykdajylaryň wezipesi boýunça" usuly

65. Bu usul olaryň bellenen maksadyna laýyklykda, özüne düşýän gymmatynyň bir bölegi hökmünde çykdajylaryň ýa-da, mysal üçin, ýerlemek ýa-da dolandyryş işini alyp barmak üçin çykdajylaryň bölünişini berýär. Kärhana şu usul boýunça azyndan özüniň özüne düşýän gymmatyny beýleki çykdajylardan aýratynlykda açyp görkezýär. Bu usul peýdalanylýarlara häsiýeti boýunça çykdajylaryň topara bölünişine garanyňda has ähmiýetli maglumaty berip biler, ýöne çykdajylary olaryň bellenen maksadyna görä paýlamagy geçirmek paýlamagyň subýektiwligine we degişli garaýşy işläp düzmek boýunça köp tagalla edilmegine getirip biler. Çykdajylaryň wezipesi boýunça usulyň kömegi bilen topara bölmegiň mysaly:

Düşewünt	X
Ýerlemegiň özüne düşýän gymmaty	(X)
Jemi peýda	X
Beýleki girdeji	X
Ýerlemek üçin çykdajylar	(X)
Dolandyryş çykdajylary	(X)
Beýleki çykdajylar	(X)
Peýdadan alynýan salgyt tölenmezden öňki peýda	X

66. Maglumaty bermegiň görnüşini saýlap almak taryhy we pudaklaýyn ýagdaýlara, şeýle hem kärhananyň işiniň häsiýetine baglydyr. Görnüşleriň ikisi hem ýerlemegiň (ýa-da önümçiligiň) möçberine baglylykda göni ýa-da gytaklaýyn üýtgeýän harajatlary görkezmäge mümkinçilik berýär. Maglumaty bermegiň has kabul ederlikli biçüwini kärhananyň ýolbaşçylygy saýlap alýar. Eger çykdaýylaryň häsiýeti barada maglumatlar pul serişdeleriniň hereketini çaklamak üçin peýdalý bolsa, onda bellenen wezipesi boýunça çykdaýylary topara bölmek peýdalanylanda maglumatlary goşmaça açmak talap ediler.

67. Çykdaýylary olaryň wezipesiniň esasynda topara bölýän kärhana, ulanyş tutumy üçin harajatlary we işgälere hak-heşdekleri tölemek üçin çykdaýylary goşmak bilen, çykdaýylaryň häsiýeti baradaky goşmaça maglumatlary açmaga borçlydyr.

68. Kärhana jemi peýda barada hasabatda ýa-da maýadaky üýtgemeler barada hasabatda ýa-da belliklerde:

a) hasabat döwründäki alnan, kärhananyň maýasynyň eýeleriniň arasynda paýlanýan diwidendleriň pul möçberini;

b) paýnamalaryň diwidendleriniň pul möçberi barada maglumatlary açyp görkezmäge borçlydyr.

MAÝADAKY ÜÝTGEMELER BARADA HASABAT

69. Iki hasabat döwrüniň arasynda kärhananyň maýasyndaky üýtgemeler onuň şol döwürdäki arassa aktiwleriniň artandygyny ýa-da azalandygyny görkezýär. Şol döwürde maýadaky umumy üýtgemeler hasabat döwrüniň dowamynda kärhananyň işiniň netijesinde alnan peýdany we ýitgini goşmak bilen, girdejileriň we çykdaýylaryň umumy möçberinden ybaratdyr (bu girdeji we çykdaýy maddalarynyň peýdanyň ýa-da ýitginiň düzüminde ykrar edilendigine ýa-da gönüden-göni maýanyň üýtgemegine degişli edilendigine garamazdan), öz maýasynyň eýeleri hökmünde hereket edýän, öz maýasynyň eýeleri bilen amallaryň netijesinde ýüze çykýan üýtgemeler (öz maýasyna gatançlar, kärhananyň öz paý gurallaryny yzyna satyn almagy we diwidendleri tölemek) we şunuň ýaly amallar bilen gönüden-göni baglanyşykly harajatlar muňa girmeýär.

70. Käbir standartlar peýdalaryň we ýitgileriň aýry-aýry görnüşleriniň maýadaky üýtgemeler hökmünde görkezilmegini talap edýär;

a) gaýtadan baha bermegiň netijesinde gymmatyň artmagy ýa-da azalmagy;

b) daşary ýurt pulunyň hümmetindäki aratapawutlar;

ç) ýerlemek üçin bar bolan maliýe aktiwlerine gaýtadan baha bermegiň netijeleri boýunça peýdalar ýa-da ýitgiler;

d) gündelik we gaýra goýlan salgytlaryň degişli pul möçberleri.

71. Kärhana maýadaky üýtgemeler barada hasabat bermäge we gönüden-göni bu hasabatda şu maglumatlary açyp görkezmäge borçlydyr:

a) şol döwürdäki peýdany ýa-da ýitgini;

b) beýleki standartlaryň talaplaryna laýyklykda gönüden-göni maýada ykrar edilýän şol döwrüň ähli girdeji we çykdaýy maddalaryny, şeýle hem bu maddalaryň

jemi pul möçberini;

ç) düyp kärhananyň öz maýasynyň eýelerine we azlygyň paýyna degişli jemlenen pul möçberini aýratynlykda görkezmek bilen, şol döwürde girdejileriň we çykdaýylaryň jemi pul möçberini (a) we b) bölümçelerine laýyklykda kesgitlenen görkezijileriň pul möçberi hökmünde hasaplanan);

d) öz maýasynyň her bir bölegi boýunça – "Hasaba alyş syýasaty, buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar" MHMS-na laýyklykda ykrar edilen, hasaba alyş syýasatynda üýtgemeleri we ýalňyşlalary düzetmegiň täsirini;

e) olaryň peýdasyna peýdanyň bölünip berlişini aýratyn görkezmek bilen, öz maýasynyň eýeleri bilen amallaryň pul möçberini;

ä) döwrüň başyndaky we hasabat senesindäki ýagdaýa görä paýlanmadyk peýdanyň (ýagny, toplanan peýdanyň ýa-da ýitginiň) galyndysyny, şeýle hem şol döwürdäki degişli üýtgemeleri;

f) döwriň başyndaky we ahyryndaky ýagdaýa görä, tölenen öz maýasynyň her bir derejesiniň balans gymmatynyň we her bir ätiýaçlyk gorunyň balans gymmatynyň arasyndaky tapawudy, her bir üýtgemäni aýratynlykda açmak bilen.

72. Gaýdymlaýyn düzedişler we gaýdymlaýyn gaýtdan hasaplama paýlanylmadyk peýdanyň galyndysyna degişli edilýär, standartyň maýanyň beýleki bir böleginiň gaýdymlaýyn düzedilmegini göz önünde tutýan ýagdaýlary muňa girmeyär. Şu standarta laýyklykda, maýadaky üýtgemeler barada hasabatda, hasaba alyş syýasatynyň üýtgemelerini we ýalňyşlyklaryň düzedilişini aýratyn görkezmek bilen, maýanyň her bir bölegi boýunça jemi düzedişler baradaky maglumatlar açylmalydyr. Bu düzedişler baradaky maglumat geçen her bir döwür üçin we häzirki döwrüň başyndaky ýagdaýa görä açylmaga degişlidir.

73. Maýadaky üýtgemeler barada hasabatyň biçüwi tablisa görnüşinde bolup, onda maýanyň her bir bölegi boýunça giriş we çykyş galyndylaryny deňeşdirip barlamak ýerine ýetirilýär.

PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI BARADA HASABAT

74. Pul serişdeleriniň hereketi barada maglumat peýdalanyjylara kärhananyň pul serişdelerini emele getirip bilmek ukybyna we onuň pul serişdelerine bolan islegine baha bermäge mümkinçilik berýär. Pul serişdeleriniň hereketi barada hasabaty bermek we degişli maglumaty açmak baradaky talaplar "Pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat" MHMS-da bellenenidir.

MALIÝE HASABATLYLYGYNA DEGIŞLI BELLIKLER

75. Maliýe hasabatlylygyna degişli bellikler:

a) maliýe hasabatlylygyny düzmegiň esaslary barada we peýdalanylýan hasaba alyş syýasaty barada maglumat bermelidir;

b) maliýe ýagdaýy barada hasabatda, jemi peýda barada hasabatda, maýadaky üýtgemeler barada hasabatda we pul serişdeleriniň hereketi barada

hasabatda gönüden-göni berilmeyän, standartyň talap edýän maglumatyny açmalydyr;

ç) maliýe ýagdaýy barada hasabatda, jemi peýda barada hasabatda, maýadaky üýtgemeler barada hasabatda we pul serişdeleriniň hereketi barada hasabatda gönüden-göni berilmeyän, ýöne görkezilen islendik hasabatlara düşünmek maksady bilen ýerlikli bolan goşmaça maglumatlaryň berilmegini üpjün etmelidir.

76. Bellikler tertipleşdirilen görnüşde berilmelidir. Maliýe ýagdaýy barada hasabatlylygy, jemi peýda barada hasabatlylygy, maýadaky üýtgemeler barada hasabatlylygy we pul serişdeleriniň hereketi barada hasabatlylygy her bir maddasy belliklerde degişli maddalara salgylanmalar bilen üpjün edilmelidir.

77. Adatça, bellikler peýdalanyjylaryň maliýe hasabatlylygyndaky maglumatlara gowy düşünmeklerine we ony beýleki kärhanalaryň hasabatlylygy bilen deňeşdirip bilmeklerine kömek edýän tertipde, hususan-da, şu tertipde getirilýär:

- a) standartlara laýyk gelýändigini barada habar;
- b) ulanylýan hasaba alyş syýasatynyň ähmiýetli jähtleriniň gysgaça beýany;
- ç) hasabatlaryň we olaryň maddalarynyň berlişi ýaly yzygiderlilikde, maliýe ýagdaýy barada hasabatda, jemi peýda barada hasabatda, maýadaky üýtgemeler barada hasabatda we pul serişdeleriniň hereketi barada hasabatda gönüden-göni berlen maddalar boýunça goşmaça maglumatlar;
- d) maglumatlaryň başga hili açylmalary.

78. Hasaba alyş syýasatynyň esasy düzgünlerine bagyşlanan bölümde kärhana şulary açmalydyr:

- a) maliýe hasabatlylygy taýýarlananda peýdalanylýan esasy (ýa-da esaslary);
- b) kärhananyň maliýe hasabatlylygyna düşünmek üçin ähmiýeti bolan beýleki hasaba alyş ýörelgelerini.

79. Maliýe hasabatlylygyny düzmegiň baha beriş binýadynyň olary seljermegiň netijelerine täsir edýändigini sebäpli, peýdalanyjlara:

- ilkibaşky gymmat;
- gündelik gymmat;
- mümkün bolan ýerlemegiň arassa gymmaty;
- adalatly gymmat;
- öwezi dolunýan gymmat ýaly binýatlyk baha bermeler barada maglumat berilmelidir.

Maliýe hasabatlylygynda birnäçe binýatlyk baha peýdalanylýan bolsa, mysal üçin, aktiwleriň belli bir derejelerine gaýtadan baha berilýän halatlarynda, baha bermek üçin peýdalanylýan degişli binýatlyk aktiwleriň (ýa-da borçnamalaryň) derejeleriniň görkezilmegi ýeterlidir.

80. Hasaba alyş syýasatynyň anyk bir jähti barada maglumaty açmagyň maksadalaýyklygy hakynda çözüň kabul edilen mahalynda ýolbaşçylyk hojalyk amallaryň kärhananyň maliýe netijesine we maliýe ýagdaýyna edýän täsirini düşündürmek nukdaýnazaryndan şunuň ýaly açmagyň peýdaly boljakdygyny ýa-da dälidigini, ýagny, maglumatyň açylmagynyň amallary, beýleki wakalary we şertleri kärhananyň hasabatlaryndaky görkezmegeň usulyna düşünmekde peýdalanyjlara

kömek etjekdigini ýa-da däldigini nazara almalydyr.

81. Hasaba alyş syýasatynyň aýratynlyklaryny açyp görkezmek standartlaryň rugsat berýän dürli ýollaryndan birini saýlap almak bilen kesgitlenilýän mahalynda aýratyn möhümdir. Käbir standartlarda hasaba alyş syýasatynyň anyk jähtlerini açyp görkezmek boýunça ýörite talaplar, şol sanda hasaba alyş rugsat berilýän dürli usullarynyň arasyndan ýolbaşçylygyň saýlap alan usulyny açmak barada talaplar bellenilýär.

82. Kärhana öz işiniň häsiýetine üns bermelidir we peýdalanyjylaryň kärhananyň şu görnüşinden garaşyp biljek hasaba alyş düzgünlerini hasabatda görkezmelidir. Mysal üçin, peýdadan alynýan salgyt salynýan kärhana özüniň hasaba alyş syýasatynda gaýra goýlan salgyt borçnamalary we aktiwleri babatynda ulanylýan maglumaty goşmak bilen, peýdadan alynýan salgyda degişli maglumaty açar diýip garaşylýar.

83. Häzirki we geçen döwürleriň san hasabat görkezijileriniň möhüm bolup durmaýan halatynda hem, hasaba alyş syýasatynyň saýlanyp alnyşy kärhananyň işiniň aýratynlyklaryna baglylykda ähmiýetli bolup biler. Şeýle hem hasaba alyş syýasatynyň standartlaryň talap etmeýän, ýöne „Hasaba alyş syýasaty, buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar“ MHMS-na laýyklykda saýlanyp alynýan we ulanylýan jähtlerini açyp görkezmek maksada laýykdyr.

84. Hasaba alyş syýasatynyň esasy ýörelgelerine gysgaça synda ýa-da belliklerde kärhana hünärlileriň garaýyşlary baradaky maglumaty açmalydyr, hasaba alyş syýasatynyň dürli ýörelgelerini ulanmagyň barşynda ýolbaşçylyk tarapyndan işlenip taýýarlanan we maliýe hasabatlylygynda ykrar edilen pul möçberlerine has ähmiýetli täsir edýän hasaplama baha bermeleri bilen bagly garaýyşlar muňa girmeyär.

85. Hasaba alyş syýasatyny ulanmagyň barşynda ýolbaşçylyk maliýe hasabatlylygynda ykrar edilen pul möçberlerine has ähmiýetli täsir edýän hasaplama baha bermeleri bilen bagly garaýyşlardan başga dürli hünärli garaýyşlary emele getirýär. Mysal üçin, ýolbaşçylyk şu meseleler kesgitlenende hünärli garaýyşlary emele getirýär:

a) aktiwler üzülýänçä saklanylýan maýa goýumlary bolup durýandygy ýa-da durmaýandygy;

b) kärendä berilýän maliýe aktiwlerine we aktiwlere eýeçilik hukugy bilen baglanyşykly ähli ep-esli töwekgelçilikleriň we hak-heşdekleriň haýsy pursatda beýleki kähanalara geçýändigini;

ç) harytlaryň aýratynlykda ýerlenmegi hakykatdan maliýeleşdirmek barada ylalaşyk bolup durýandygy we netijede, düşewüندیň ýüze çykmagyna getirýändigini ýa-da getirmeýändigini;

d) şu kärhana bilen haýsydyr bir ýörite maksatly kärhananyň arasyndaky gatnaşyklaryň şunuň ýaly ýörite maksatly kärhananyň şol kärhana tarapyndan gözegçilik edilýändigini görkezýändigini ýa-da görkezmeýändigini.

86. Kärhana belliklerde geljekde wakalaryň ösüşi barada esasy ýol bermeleri açmaga, şeýle hem hasabatlylykda näbelli baha bermeleri bolan, geljekde aktiwleriň (we borçnamalaryň) balans gymmatyna düýpli düzedişleri girizmek

boýunça ep-esli töwegelçilikleri getirýän obýektleri görkezmäge mümkinçilik berýän beýleki maglumat çeşmelerini açmaga borçlydyr. Şunuň ýaly aktiwler (we borçnamalar) babatynda belliklerde:

a) olaryň häsiýeti; we

b) olaryň hasabat senesindäki balans gymmaty baradaky maglumatlar bolmalydyr.

87. Eger hasabat senesindäki ýagdaýa görä olara soňky bazar bahalaryna esaslanýan adalatly gymmat boýunça baha berlen bolsa, geljekki maliýe ýylynyň dowamynda olaryň balans gymmatynyň düýpli üýtgemek töwegelçiligi bilen häsiýetlendirilýän aktiwler ýa-da borçnamalar üçin şunuň ýaly maglumatyň açylmagy talap edilmeyär (olaryň adalatly gymmaty geljekki maliýe ýylynyň dowamynda düýpli üýtgäp biler, emma bu üýtgemeler ýol bermeleriň ýa-da hasabat senesindäki ýagdaýa görä hasaplama baha bermeleriň başga bir näbellilik çeşmesiniň netijesinde ýüze çykmaýar).

88. Zerur bolan maglumat geljekki wakalar barada we näbellilik şertlerinde baha bermek üçin beýleki esaslar barada ýolbaşçylygyň hünärli garaýyşlarynyň logikasyna düşünmäge peýdalanyjylara kömek bermek üçin gerek bolan görnüşde açylýar. Berilýän maglumatyň häsiýeti we jikme-jiklik derejesi ýol bermeleriň häsiýetine we beýleki ýagdaýlara baglydyr. Maglumatlaryň şunuň ýaly açylmagynyň mysallary şulardan ybaratdyr:

a) ýol bermäniň ýa-da hasaplama baha bermeleriniň beýleki näbelliliginiň häsiýeti;

b) balans gymmatynyň onuň hasaplamalarynyň esasynda ýatýan ulanylýan usullara, ýol bermelere we baha bermelere duýgurlygy, şol sanda duýgurlygyň sebäpleri;

ç) näbelliligiň çak edilýän çözüdi we geljekki maliýe ýylynyň dowamynda onuň hakykatdan mümkin bolan netijeleriniň gerimi, bu netijeler degişli aktiwleriň ýa-da borçnamalaryň balans gymmatyna täsir edip biler;

d) eger näbellilik çözülmän galýan bolsa, aktiwlere we borçnamalara degişli geçen ýol bermelere girizilen üýtgetmeleriň düşündirilişi.

89. Käbir esasy ýol bermeleriň mümkin bolan ýol berme derejesi baradaky maglumatlaryň elýeter bolmadyk ýagdaýynda kärhana geljek maliýe ýylynyň dowamynda wakalaryň ösüşi degişli aktiwleriň ýa-da borçnamalaryň balans gymmatyna düýpli düzedişi talap edip biljekdigini nygtaýar. Ähli ýagdaýlarda kärhana şu ýol bermeler olaryň bahalaryna täsir edýän bolsa, şol anyk aktiwleriň ýa-da borçnamalaryň (ýa-da aktiwleriň ýa borçnamalaryň derejeleriniň) häsiýeti, balans gymmaty baradaky maglumaty açýar.

90. Maglumatyň açylmagy meýilnamalaýyn we çaklama häsiýetli maglumatlaryň berilmegini göz önünde tutmaýar.

91. Kärhana maliýe hasabatlylygyndan peýdalanyjylara kärhananyň maýany dolandyrmak babatynda maksatlaryna, syýasatyna we işlerine baha bermäge mümkinçilik berýän maglumaty açmalydyr. Kärhana şu maglumatlary açýar:

a) kärhananyň maýany dolandyrmak babatynda maksatlaryna, syýasatyna we işlerine baha bermäge mümkinçilik berýän maglumaty:

kärhananyň nämäni maýany dolandyrmagyň meselesi diýip hasap

edýändiginiň beýanyny;

eger kärhana maýa babatynda daşarky talaplara tabyn bolsa, şular ýaly talaplaryň häsiýetini we bu talaplaryň maýa dolandyrylanda nähili hasaba alynýandygyny;

kärhananyň maýany dolandyrmak babatynda özüniň wezipelerini nähili ýerine ýetirýändigini (beýlekilerden başga) şulary goşmak bilen;

b) kärhananyň maýany dolandyrmagyň meselesine degişli jemi mukdar maglumatlary;

ç) geçen döwür bilen deňeşdirilende a) we b) bölümçelerdäki islendik üýtgemeler;

d) onuň ýerine ýetirmäge borçly bolan, maýa bildirilýän daşarky talaplaryň hasabat döwründe ýerine ýetrilişi;

e) maýa bildirilýän daşarky talaplaryň ýerine ýetrilmedik ýagdaýynda, şunuň ýaly düzgün bozmalaryň netijeleri baradaky maglumatlar açylýar.

Görkezilen maglumatlaryň açylmagy kärhananyň ýolbaşçy işgärlerine berilýän içerki maglumat esasanmalydyr.

92. Kärhana maýany dürli usullar bilen dolandyryp we maýa bildirilýän birnäçe dürli talaplara tabyn bolup biler. Eger-de maýa bildirilýän talaplar baradaky we maýany dolandyrmagyň nähili görnüşde amala aşyrylýandygy baradaky jemi maglumatyň açylmagy peýdaly maglumaty üpjün etmeýän ýa-da kärhananyň düýpli serişdelerine maliýe hasabatlylygyndan peýdalanyjylaryň düşümgini ýoýýan bolsa, kärhana özüniň ýerine ýetirmäge borçly bolan, maýa bildirilýän her bir talap boýunça maglumatlary aýratynlykda açmalydyr.

93. Kärhana belliklerde şu maglumatlary getirmäge borçlydyr:

a) maliýe hasabatlylygynyň tassyklanýan senesine çenli çak edilýän ýa-da ygylan edilen, ýöne hasabat döwrüniň dowamynda öz maýasynyň eýeleriniň haýryna peýdany paýlamak hökmünde ykrar edilmedik diwidendleriň pul möçberini, şeýle hem her bir paýnama hasaplanan diwidendleriň degişli pul möçberlerini;

b) kumulýativ artyk hukukly paýnamalar boýunça islendik ykrar edilmedik diwidendleriň pul möçberini.

94. Kärhana, eger ol maliýe hasabatlylygynyň haýsydyr bir beýleki bölümlerinde açylmadyk bolsa, şu maglumaty açmalydyr:

a) kärhananyň hukuk salgysyny, guramaçylyk-hukuk görnüşini, onuň hukuk salgysynyň hasaba alnan ýurduny (ýa-da eger ol hukuk salgysyndan tapawutlanýan bolsa, işiň alnyp barylýan esasy ýeri bolan ýurdy);

b) amallaryň häsiýetiniň we kärhananyň işiniň esasy ugurlarynyň beýanyny;

ç) düýp kärhananyň adyny.

ARALYK MALIÝE HASABATLYLYGY

95. Standartyň şu bölümi gysgaldylan maliýe hasabatlary we bölekleyin düşündiriş belliklerini öz içine alýan aralyk maliýe hasabatlylygynyň görkezýän in az maglumatlaryny kesgitleýär. Aralyk maliýe hasabatlylygy ýyllyk maliýe hasabatlarynyň in soňky doly toplumy bilen deňeşdirilende täzelenen maglumaty

bermek üçin niýetlenendir.

96. Aralyk maliýe hasabatlylygy şulary öz içine almalydyr:

häzirki aralyk döwrüň ahyryndaky ýagdaýa görä maliýe ýagdaýy barada hasabaty we şonuň öňýanyndaky maliýe ýylynyň ahyryndaky ýagdaýa görä deňeşdirilýän maglumaty;

şonuň öňýanyndaky maliýe ýylynyň aralyk döwri bilen deňeşdirilende ösýän jem bilen häzirki aralyk döwürdäki jemi peýda barada hasabaty;

şonuň öňýanyndaky maliýe ýylynyň deňeşdirilýän döwri bilen deňeşdirilende şu ýylyň ösýän jemi bilen maýadaky üýtgelemeleri görkezýän hasabaty;

şonuň öňýanyndaky maliýe ýylynyň deňeşdirilýän döwri bilen deňeşdirilende şu ýylyň umumy jemi bilen pul serişdeleriniň hereketi barada hasabaty; we

bölekleyin düşündiriş belliklerini.

97. Kärhana aralyk maliýe hasabatlylygynda ýyllyk maliýe hasabatlary düzülende ulanylan hasaba alyş syýasatyny ulanmalydyr, hasaba alyş syýasatynda iň soňky ýyllyk hasabatlaryň düzülen senesinden soň geçirilen üýtgetmeler muňa girmeyär, olar indiki ýyllyk maliýe hasabatynda görkezilmelidir.

98. Maliýe ýylynyň dowamynda möwsümleýin, döwürleýin ýa-da tötänden alynýan düşewünt, eger-de çak etme ýa-da soňa süýşürme kärhananyň maliýe ýylynyň ahyrynda paýlanmaýan bolsa, aralyk hasabatlylygyň senesindäki ýagdaýa görä çak edilmeli ýa-da geçirilmeli däldir.

99. Kärhananyň maliýe ýylynyň dowamynda birmeňzeş däl ýüze çykýan harajatlar, eger-de bu harajatlaryň şu görnüşini hakykatdan çak edip ýa-da maliýe ýylynyň ahyryna geçirip bolýan bolsa, aralyk hasabatlylygyň maksatlary üçin çak edilmelidir ýa-da geçirilmelidir.

100. Aralyk maliýe hasabatlylygy, eger-de kärhananyň iň soňky ýyllyk hasabatlylygy jebislendirilen bolsa, jebislendirilen esasda düzülýär. Düýp kärhananyň maliýe hasabatlylygynyň aýry-aýry görnüşleri iň soňky ýyllyk maliýe hasabatlylygy bilen laýyk gelmeyär we jebislendirilen maliýe hasabatlylygy bilen deňeşdirilip bilinmez. Eger kärhananyň ýyllyk maliýe hasabatlylygy jebislendirilen maliýe hasabatlylygyna goşmaça düýp kärhananyň maliýe hasabatlylygynyň aýry-aýry görnüşlerini öz içine alan bolsa, şu standart düýp kärhananyň maliýe hasabatlylygynyň aýry-aýry görnüşlerini kärhananyň aralyk maliýe hasabatlylygyna goşulmagyny talap hem etmeyär, gadagan hem etmeyär.

101. Kärhananyň aralyk maliýe hasabatlylygyndan peýdalanyjynyň şol kärhananyň iň soňky ýyllyk maliýe hasabatlylygyndan hem peýdalanmaga mümkinçiligi bolar. Şeýlelikde, aralyk maliýe hasabatlylygyna degişli bellikleriň iň soňky maliýe hasabatlylygynyň belliklerinde görkezilen maglumatlara degişlilikde möhüm däl täzelenmäni öz içine almagynyň zerurlygy ýokdur: aralyk maliýe hasabatlylygynyň berlen senesindäki ýagdaýa görä iň soňky ýyllyk hasabatlylyk senesinden soň kärhananyň maliýe ýagdaýyndaky we işiniň netijelerindäki üýtgemelere düşünmek üçin möhüm bolan wakalaryň we amallaryň düşündirilmegi has peýdaly bolar.

102. Kärhana aralyk maliýe hasabatlylygyna degişli belliklere azyndan şu

maglumatlary goşmalydyr:

a) aralyk maliýe hasabatlylygynda iň soňky ýyllyk maliýe hasabatlylygynda peýdalanylýan hasaba alyş syýasatynyň we şol bir hasaplama usulynyň peýdalanylandygy barada habar ýa-da, eger bu syýasat we usullar üýtgän bolsa, bu üýtgemeleriň häsiýetiniň we täsiriniň beýany berilmelidir;

b) aralyk amallaryň möwsümleýinligi ýa-da döwürleýinligi barada düşündiriş teswirleri;

ç) olaryň häsiýeti, möçberi ýa-da işiň ugry bilen baglanyşykly kärhana üçin adaty bolmadyk aktiwlere, borçnamalara, maýa, arassa peýda we pul akymalaryna täsir edýän maddalaryň häsiýeti we pul möçberi;

d) şu maliýe ýylynyň mundan öňki aralyk döwürlerinde berlen pul möçberleriniň baha bermelerindäki üýtgemeleriň ýa-da, eger bu üýtgemeler şu aralyk döwürde düýpli täsir edýän bolsa, geçen maliýe ýyllarynda berlen pul möçberleriniň baha bermelerdäki üýtgemeleriniň häsiýeti we pul möçberi;

e) bergi we paý gymmatly kagyzlaryň emissiýasy, yzyna satyn alnyşy we üzülişi;

ä) adaty paýnamalar we beýleki kärhanalar boýunça tölenen diwidend (jemi ýa-da paýnamalara paýlananda);

f) aralyk döwür tamamlanandan soň bolup geçen, aralyk döwrüň maliýe hasabatlylygynda görkezilmedik düýpli wakalar;

g) kärhanalaryň birleşmegini, golçur kärhanalaryň we maýa goýumlarynyň edinilmegini ýa-da ýerlenmegini goşmak bilen, aralyk döwrüň dowamynda kärhananyň düzümindäki üýtgemeleriň täsiri.

Şeýle hem kärhana häzirkä aralyk döwre düşünmek üçin möhüm bolan islendik wakalary ýa-da amallary açmalydyr.

103. Aralyk maliýe hasabatlylygynyň maksatlary üçin maddany nähili ykrar etmelidigi, oňa baha bermelidigi, ony topara bölmelidigi ýa-da açmalydygy barada çözüň kabul edilende möhümlige aralyk döwrüň maliýe maglumatlary babatynda baha berilmelidir. Möhümlige baha berlende ýylyň maliýe maglumatlaryna baha berlendäkä garanynda aralyk baha bermeleriň baha beriş görkezijilerine has köp derejede esaslanjakdygy ykrar edilmelidir. Möhümlige baha berlende hemişe esaslandyrmanyň talap edilýändigini sebäpli, şu standart ykrar etmek we açmak barada çözüň diňe aralyk döwrüň maglumatlarynyň esasynda kabul edilmegini göz önünde tutýar, ony aralyk sanlaryň düşünmek üçin elýeterlidigi bilen esaslandyryar.

104. Şeýlelikde, mysal üçin, adaty däl maddalar, hasaba alyş syýasatyndaky ýa-da buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgemeler we ýalňyşlyklar açylmadyk ýagdaýynda ýüze çykyp biljek bulaşyklyklardan gaça durmak üçin, aralyk döwrüň maglumatlary babatynda möhümlük esasynda ykrar edilýär we açylýar.

105. Aralyk maliýe hasabatlylygynyň aralyk döwrüň dowamynda kärhananyň maliýe ýagdaýyna we işiniň netijelerine düşünmek üçin ähmiýetli bolan ähli maglumaty öz içine almagyny üpjün etmek agdyklyk edýän maksat bolup durýar.

106. Eger-de aralyk hasabatda berilýän pul möçberleri maliýe ýylynyň jemleýji aralyk döwrüniň dowamynda düýpli üýtgeýän, ýöne şol jemleýji aralyk

döwrüň dowamynda maliýe hasabatlylygynyň aýratyn görnüşi çap edilmeyän bolsa, onda baha bermedäki bu üýtgemeleriň häsiýeti we pul möçberi şol maliýe ýylynyň ýyllyk maliýe hasabatlylygynyň belliklerinde açylmalydyr.

GÜÝJE GIRÝÄN SENESI

107. Maliýe hasabatlylygynyň şu standarty 2013-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan güýje girýär.

Goşundy

Şu standart maliýe hasabatlylygynyň halkara standarty 1 „Maliýe hasabatlylygyny bermek“ (IAS 2009) we MHHS 34 „Aralyk maliýe hasabatlylygy“ (IAS 2009) laýyklykda işlenip düzüldi, şu aşakdakylardan başgasy:

käbir bölümleriniň düşnükli bolmagy üçin olara düzediş girizildi;

maliýe institutlary tarapyndan maliýe ýagdaýy (aktiwler, borçnamalar) barada hasabat berlişine degişli düzgünler aýryldy;

jemi peýda barada hasabatda bes edilen işi görkezmäge degişli düzgünler aýryldy;

gysga maliýe hasabatlaryny düzmäge degişli düzgünler aýryldy. Aralyk hasabatlylygynyň hasabatlaryň we bölekleyin bellikleriniň doly toplumyny içine almalydygy göz önünde tutuldy;

ýokarda görkezilen aýyrmalar bilen baglanyşykly maglumatlary açmaga bildirilýän käbir talaplar aýryldy.